

Брюксел, 2.9.2016 г.
COM(2016) 522 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

Годишен доклад за дейностите на Европейския съюз в областта на научните изследвания и технологичното развитие през 2015 г.

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

Годишен доклад за дейностите на Европейския съюз в областта на научните изследвания и технологичното развитие през 2015 г.

1. КОНТЕКСТ НА ГОДИШНИЯ ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТИТЕ В ОБЛАСТТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНОТО РАЗВИТИЕ

Годишният доклад за дейностите на Европейския съюз (ЕС) в областта на научните изследвания и технологичното развитие е изготвен съгласно член 190 от Договора за функционирането на Европейския съюз. Целта на доклада е да се представи кратък и неизчерпателен обзор на ключовите мерки, предприети през референтната година.

2. ПО-ШИРОК ПОГЛЕД ВЪРХУ ПОЛИТИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ ПРЕЗ 2015 Г.

През 2015 г. бе отбелязана първата година от работата на Европейската комисия под председателството на Жан-Клод Юнкер. В началото на мандата си той обеща „ново начало за Европа“ и представи своята програма за работни места, растеж, справедливост и демократична промяна, основана на десет политически приоритета за посрещане на основните предизвикателства пред икономиката и обществото. Тази програма бе определяща за новия политически подход, съсредоточен върху „големите теми“, по които гражданите очакват от ЕС осезаеми промени¹ и във връзка с които научните изследвания и иновациите (НИИ) са призвани да играят ключова роля.

Годината премина под знака на важни събития — от по-бавното в сравнение с очакванията възстановяване на европейските икономики до миграционния натиск по външните граници на ЕС и безпрецедентните терористични нападения на негова територия — които засилиха необходимостта от запазване на акцента върху посочените приоритети.

През 2015 г. за трета поредна година продължи умереното икономическо възстановяване в еврозоната и в ЕС като цяло. Растежът бе благоприятстван до голяма степен от временни фактори, сред които бе спадът в цените на петрола, гъвкавата парична политика и относително ниската външна стойност на еврото. Въпреки стабилния и повсеместен характер на икономическото възстановяване то протича бавно и неравномерно, поради което се наложи през 2016 г. да бъдат предприети решителни политически действия под формата на инвестиции и структурни реформи.

Вече функционира изготвеният от Комисията план за инвестиции за Европа, по който са мобилизирани средства в размер на 315 милиарда евро и който е подкрепен от новия Европейски фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ). Този фонд осигурява висококачествени инвестиции, с които се предоставя допълнителен стимул за европейската икономика, включително в областта на НИИ и в подкрепа на иновативните МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация.

Същевременно, в рамките на новата програма на Комисията за по-добро регулиране, през цялата година бяха изготвяни предложения, осигуряващи градивни елементи за енергийния съюз, цифровия единен пазар, съюза на капиталовите пазари, европейската програма за сигурност, европейската програма за миграцията, плана за действие за справедливо и ефикасно корпоративно данъчно облагане, новата търговска стратегия и, не на последно място, предложения за задълбочаване и укрепване на икономическия и паричен съюз.

¹ http://ec.europa.eu/priorities/state-union-2015_en

В доклада на петимата председатели бе представена амбициозна, но прагматична пътна карта за утвърждаване на икономическия и паричен съюз, последвана от набор законодателни мерки.

Кризата с бежанците, която представлява едно от най-неотложните предизвикателства, пред които Европа е изправена в момента, наложи предприемането на решителни съвместни действия от страна на ЕС, като бяха положени непрекъснати усилия за изработването на координирана европейска реакция по проблемите на бежанците и миграцията.

Наред с това ЕС мобилизира значителни политически, финансови и научни ресурси в помощ на хората, засегнати от ебола, както и за овладяването, контрола, лечението и неутрализирането на този вирус. Отделените от ЕС средства за борбата с епидемията от ебола са над 1,2 милиарда евро. Тази сума включва финансиране както от държавите членки, така и от Европейската комисия.

През декември 2015 г. в Париж се състоя конференция по въпросите на климата, на която 195 държави приеха първото по рода си всеобщо и правно задължително световно споразумение относно климата. В споразумението, което трябва да влезе в сила през 2020 г., се набелязва план за действие в световен мащаб за предотвратяване на опасно изменение на климата чрез ограничаване на глобалното затопляне до равнище, значително по-ниско от 2 °C. ЕС изигра водеща роля на тази конференция, като Европейската комисия обяви нова стратегия за научни изследвания, иновации и конкурентоспособност във връзка с енергийния съюз, чиято цел е да стимулира НИИ за постигането на глобалните цели в областта на климата.

3. РАМКА НА ПОЛИТИКАТА

Създаването и поддържането на отворена иновационна екосистема насърчава динамичния обмен на знания и улеснява тяхното превръщане в социално-икономически актив. През референтната година бяха положени основите за създаването на общоевропейски фонд на фондове за рисков капитал, който да започне работа през 2016 г., бе обявено въвеждането на „знак за качество“² и бе стартирана дискусия относно учредяването на Европейски съвет по иновациите. Комисията създаде нов механизъм за научни становища³, благодарение на който водещи европейски експерти в множество области могат да бъдат призовавани да предоставят независими научни становища при изготвянето на политиките на ЕС.

В контекста на новата програма на ЕС за по-добро регулиране⁴, чието начало бе поставено през май 2015 г., започна работата по оценка на въздействието на действащото или на предложено законодателство на ЕС относно иновациите с цел да се предостави максимална подкрепа за тях (InnovRefit)⁵. Друг възможен подход в контекста на InnovRefit са т. нар. „сделки за иновации“⁶. С тяхна помощ ще бъдат разгледани установените от новаторите неясни положения в нормативната уредба, които могат да възпрепятстват иновациите в контекста на съществуващата правна рамка. Като първа стъпка в помощ на новаторите, изправени пред нормативни препятствия, се предвижда изпълнението през 2016 г. на пилотна дейност по

² <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=soe>

³ <https://ec.europa.eu/research/sam/index.cfm>

⁴ COM (2015) 215 final — „По-добро регулиране за постигането на по-добри резултати — Програма на ЕС“.

⁵ Работен документ на службите на Комисията (2015) 298 от 15.12.2015 г. — „По-добро регулиране на инвестициите в иновации на равнището на Европейския съюз“.

⁶ <https://ec.europa.eu/research/innovation-deals/index.cfm>

кръговата икономика, предвиждаща сключването на споразумения със заинтересованите страни и публичните органи⁷.

Т. нар. „отворена наука“ обхваща текущите промени в начина, по който се извършват научноизследователската дейност, сътрудничеството между изследователите, обменът на знания и организацията на научния процес. Това е възможно благодарение на цифровите технологии и лавинообразното нарастване на данните, глобализацията и разширяването на научната общност, включително с нови участници (например науката с участието на гражданите). В краткосрочен план отворената наука може да предложи повече прозрачност, откритост, всеобхватност и сътрудничество в мрежа. В дългосрочен план тя може да повиши ефективността и надеждността на науката и да засили нейната способност да откликва на значимите предизвикателства на нашето време, както и да насърчава съвместните творчески действия и отворените иновации. Благодарение на нея ще се насърчи интегритетът на научните изследвания, който в заключенията на Съвета от 1 декември 2015 г.⁸ е определен като основа на висококачествените научни изследвания. Като конкретна последваща мярка може да бъде посочено актуализирането на модела за споразумение за отпускане на безвъзмездни средства по „Хоризонт 2020“, което бе извършено с цел да се отрази значението на този интегритет. Бе отбелязан значителен напредък в дискусиите относно подобряването на свободния достъп до резултатите от научните изследвания и свързаните с тях данни, както и в разработването на европейски „научен облак“.

През 2015 г. бе засилено международното сътрудничество в областта на НИИ между Комисията и нейните национални и регионални партньори, основаващо се на общ интерес и взаимна изгода. Отвореността към света ще помогне на Европа да извлече максимална полза от своите преимущества, утвърждавайки позициите си в международен план, и ще повиши качеството на европейските научни изследвания, конкурентоспособността на европейските предприятия и ефективността при решаването на обществените предизвикателства. Комисията продължи да работи приоритетно за поощряване на полезните взаимодействия с външните политики и координиране на действията по „Хоризонт 2020“ с мерките по другите инструменти, както и с държавите — членки на ЕС, по-специално чрез SFIC⁹. Бяха засилени връзките с международните организации, като например ЮНЕСКО, и бе предприета работа по инициативи за постигане на общите цели, формулирани в съобщението, озаглавено „Европейска програма за миграцията“.

В качеството си на държава основател на Групата за наблюдение на Земята (GEO) Комисията се присъедини към плана за изпълнение за периода 2015—2025 г. на Глобалната система от системи за наблюдение на Земята (GEOSS), благодарение на която политиките, научните изследователи и новаторите ще имат свободен достъп до данните от наблюдение на Земята, получени във всяка точка на света. Изследователският съюз за Атлантическия океан даде старт на първата си инициатива за трансатлантическо картографиране. ЕС подкрепи йорданския научноизследователски и технологичен център SESAME, който използва науката с цел насърчаване на култура на мира и качеството на научно-техническите изследвания в региона на Близкия изток.

⁷ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/circular-economy/docs/communication-action-plan-forcircular-economy_en.pdf

⁸ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14853-2015-INIT/bg/pdf>

⁹ Стратегически форум за международно научно и технологично сътрудничество.

Европейската комисия въведе инициативата Science4Refugees в помощ на учени и изследователи, които са бежанци или търсещи убежище, така че да се съдейства при тяхното наемане на работа от научни институции, които изразят желание за това.

През 2015 г. в контекста на Европейския семестър за координиране на икономическите политики бяха приети специфични за всяка държава препоръки по отношение на НИИ. Докладите за всички държави в рамките на Европейския семестър съдържаха съществени анализи на системите за НИИ на държавите членки, в които ясно се посочваха основните предизвикателства в тази област, както и оценка на предприетите спрямо тях политически действия¹⁰. Благодарение на това стана възможно последващото провеждане на задълбочени диалози с държавите членки въз основа на главите относно НИИ в техните доклади. В подкрепа на действията на държавите членки бе разработена Пътната карта за европейското научноизследователско пространство за периода 2015—2020 г.

През март 2015 г. бе въведен механизмът за подкрепа в областта на политиките по линия на „Хоризонт 2020“, който представлява нов инструмент, предоставящ на държавите членки и страните, асоциирани към тази програма, практическа подкрепа за създаването, прилагането и оценката на реформите за повишаване на качеството на техните инвестиции, политики и системи в областта на НИИ. Тези реформи се отнасят например до насърчаването на по-стабилни и по-тесни връзки между науката и бизнеса или до въвеждането на финансиране за публичните научноизследователски институти, зависещо от постигнатите резултати.

Механизмът за подкрепа в областта на политиките предоставя на държавите членки и страните, асоциирани към „Хоризонт 2020“, достъп до независими и висококачествени експертни познания и анализи чрез широка гама от услуги, като например партньорски оценки на националните системи за НИИ, подкрепа за конкретни реформи или проекти за обмяна на опит. Наред с това механизмът предлага център за знания чрез своя уебсайт <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en>.

Механизмът за подкрепа в областта на политиките по линия на „Хоризонт 2020“ предоставя своите услуги в отговор на заявки, които националните компетентни органи могат да отправят на доброволен принцип към него. През 2015 г. в рамките на този механизъм успешно бяха проведени три пилотни дейности: партньорска проверка на българската система за НИИ¹¹, предпартньорска проверка на унгарската система за НИИ¹² и проект за обмяна на опит във връзка с политиките за насърчаване на инвестициите в НИИ от страна на предприятията. През 2015 г. бе поставено началото на още няколко дейности — по-конкретно партньорски проверки на националните системи за НИИ на Унгария и Молдова, специфично подпомагане за Малта във връзка с наблюдението на нейната стратегия за НИИ, проект за обмяна на опит относно последващата оценка на безвъзмездните средства за НИИ, отпускани на предприятията, данъчните стимули за НИИ и оценката на комплексните програми с публично-частни партньорства. Резултатите от тези дейности се очакват в периода между април и септември 2016 г. За 2016 г. е предвидено и стартирането на широк набор от дейности по същия механизъм, които ще обхванат всички включени в него услуги.

На последно място, бяха взети мерки за укрепване на методите за оценка, за да се измери въздействието на инвестициите в НИИ на европейско и национално равнище,

¹⁰ Вж. разделите относно Европейския семестър — <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis>

¹¹ <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peer-review-bulgarian-research-and-innovation-system>

¹² <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-pre-peer-review-hungarian-research-and-innovation>

включително чрез подобряване на съществуващите макроикономически модели, така че те да отчитат по по-реалистичен начин въздействието на финансирането в областта на НИИ върху икономическия растеж и социалния напредък.

4. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА „ХОРИЗОНТ 2020“

„Хоризонт 2020“ е съобразена с програмата на Комисията чрез заложените в нея работни програми. В труден политически и икономически контекст е още по-важно да се увеличи приносът на рамковата програма към изпълнението на приоритетите, формулирани от председателя на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер, по-конкретно цифровия единен пазар, енергийния съюз, кръговата икономика, ЕФСИ и укрепването на позициите на Европа в световен план. Същевременно прилагането на „Хоризонт 2020“ ще подпомогне изпълнението на програмата на комисаря по въпросите на изследванията, науката и иновациите Карлош Моедаш.

Поуките, извлечени от първите покани за представяне на предложения, бяха от съществено значение за подготовката на работната програма за периода 2016—2017 г., чието начало бе поставено през октомври 2015 г. с обща инвестиция от 16 милиарда евро.

На 25 септември 2015 г. Комисията лансира онлайн проучване, при което бяха потърсени становищата на заинтересованите страни относно въздействието на мерките за опростяване, въведени в „Хоризонт 2020“, и нови идеи за опростяване в бъдеще. Проучването потвърди, че значителен процент от потребителите са доволни от мерките за опростяване, въведени в „Хоризонт 2020“.

Въпреки че работната програма по „Хоризонт 2020“ обхваща голяма част от наличното финансиране в рамките на програмата, тя се допълва от отделните работни програми за Европейския научноизследователски съвет, Евратом, Съвместния изследователски център, както и стратегическата иновационна програма на Европейския институт за иновации и технологии (EIT).

Бюджетът на EIT за периода 2014—2020 г., определен в рамковата програма „Хоризонт 2020“, е в размер на 2,38 милиарда евро. През 2015 г. първата вълна от неговите общности на знание и иновации (ОЗИ) — „EIT — Цифрови технологии“, ОЗИ „Климат“ и ОЗИ „Иновативна енергетика“, отбеляза устойчив ръст по отношение на бюджет, дейности и резултати, като втората вълна — „EIT — Здраве“ и „EIT — Суровини“, е в начална фаза на дейност.

Продължава насърчаването на полезните взаимодействия с европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). В рамките на работната програма за периода 2016—2017 г. кандидатите се приканват да определят области на интелигентна специализация на своите държави членки или региони, както и да проучат възможностите за полезно взаимодействие със съответните управляващи органи, отговарящи за ЕСИФ на тяхната територия¹³. От 2016 г. нататък ще се връчва знак за качество за предложения за проекти по инструмента за МСП, които не са получили финансиране, но са над установения праг за качество. По този начин държавите и регионите ще могат да разпознават предложенията със сериозен потенциал, представени в рамките на „Хоризонт 2020“, и ще се насърчава достъпът на съответните проекти до различни източници на финансиране, като например ЕСИФ и други национални или регионални инвестиционни програми. Това действие ще бъде допълнено от кампания за „мобилизиране“, насочена към регионите и държавите, така че при изпълнението на техните оперативни програми по ЕСИФ да бъдат използвани схеми за финансиране, пригодени към инструмента за МСП.

¹³ http://ec.europa.eu/regional_policy/indexes/in_your_country_en.cfm

Първите стъпки по стратегическото програмиране за последния цикъл на работната програма бяха предприети с подновяването на консултативните групи и прогнозните проучвания в рамките на „Хоризонт 2020“.

4.1 Отклик на поканите за представяне на предложения

До края на 2015 г. бяха приключени почти 200 покани с общо 84 793 представени предложения. Бяха одобрени 7121 предложения, като поисканото финансово участие от ЕС за тях бе 14,18 милиарда евро. Само през 2015 г. бяха подписани общо 5234 споразумения за отпускане на безвъзмездни средства с финансово участие от ЕС в размер на 9,2 милиарда евро.

От началото на програмата до края на референтната година делът на участниците в поканите от частния сектор бе 32,2 %. По стълбове 2 и 3 (с изключение на „Достъп до рисково финансиране“) 42,17 % от всички бенефициери по подписаните споразумения за отпускане на безвъзмездни средства са от промишлеността.

През януари 2015 г. бе стартирана новата пилотна инициатива „Бърз път към иновациите“ с бюджет от 200 милиона евро, чиято основна цел е насърчаване на иновациите чрез намаляване на времето, необходимо за пазарното въвеждане на иновационни идеи. От общо 498 постъпили предложения 31 получиха финансиране в размер на над 68 милиона евро. Почти половината от участниците бяха МСП.

4.2 Ключови характеристики на „Хоризонт 2020“

Малки и средни предприятия (МСП)

През периода 2014—2015 г. 23 % (1,7 милиарда евро) от сумарните бюджети за „Водещи позиции при базовите и промишлените технологии“ и „Обществени предизвикателства“ бяха предоставени на МСП.

Благодарение на предварителното финансиране по линия на ЕФСИ за механизма за гарантиране по отношение на МСП в рамките на InnovFin към края на 2015 г. бяха изпълнени почти 45 % от поставените цели, свързани с достъпа до дългово финансиране за иновативни МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация, като обемът на заемите на пазара бе не по-малко от 4 милиарда евро.

Обществени и хуманитарни науки (ОХН)

През 2015 г. бяха задълбочени усилията за повишаване на интердисциплинарното значение на поканите за представяне на предложения, като бе обърнато специално внимание на изследванията в областта на ОХН. През 2015 г. имаше 81 теми от значение за ОХН, като въпросите по проучванията бяха формулирани от гледна точка на тези науки. Освен това в съответните комисии за оценка участваха експерти в областта на ОХН, като на тях и на модераторите бяха предоставени целеви насоки.

ОХН изиграха също така важна роля по отношение на обществено предизвикателство 6 — „Европа в един променящ се свят — приобщаващи, иновативни и мислещи общества“, в което темите със значение за тези науки достигнаха 80 %.

Въпроси, свързани с равенството между половете

Бе отбелязан напредък по отношение на по-адекватното отразяване в „Хоризонт 2020“ на въпросите, свързани с равенството между половете, като в работната програма за 2016—2017 г. те бяха застъпени много по-отчетливо не само в количествен, но и в качествен аспект. На равенството между половете вече е посветена отделна страница

на уебсайта на „Хоризонт 2020“¹⁴ и е обърнато специално внимание на свързаните с него въпроси. Наред с това почти 40 % от наетите през 2015 г. експерти оценители по „Хоризонт 2020“ са жени.

Действия в областта на климата и устойчиво развитие

Понастоящем е в ход мониторингът на разходите за действията в областта на климата и устойчивото развитие в рамките на „Хоризонт 2020“, за които в Регламента за „Хоризонт 2020“ бяха установени целеви разходи от съответно 35 % и 60 %.

Окончателните данни за 2014 г. показват, че през първата година от изпълнението на „Хоризонт 2020“ тези целеви разходи не са били постигнати. Поради това генералните дирекции, отговорни за изпълнението на „Хоризонт 2020“, се споразумяха да насърчават интегрирането на действията в областта на климата и устойчивото развитие, да подобрят метода за проследяване и да увеличат инвестициите по линия на „Хоризонт 2020“ в подкрепа на тези цели през следващите години. Проследените разходи по „Хоризонт 2020“ за 2014 г. (отговарящи на 8,317 милиона евро) са в размер на 24 % за действията в областта на климата и 46 % във връзка с устойчивото развитие.

Разширяване на участието

Наред с механизма за подкрепа в областта на политиките и знака за качество, споменати по-горе, през 2015 г. бяха избрани 31 проекта в рамките на инструмента за сформирание на екипи, като целта бе да се подпомогне подобряването на резултатите от научните изследвания и да се увеличат инвестициите в държавите, изоставащи в областта на високите научни постижения. По всеки от тези проекти бе отпусната сума в размер до 500 000 евро (общо 14,2 милиона евро) за изготвянето на оперативни планове за създаване на нови центрове за високи научни постижения или за обновяване на съществуващи такива. Четиринадесет университета, технически института и частни организации в европейски региони със слабо представяне в областта на НИИ получиха финансиране от ЕС в размер до 2,5 милиона евро, насочено към засилване на техния научноизследователски капацитет чрез създаване на т. нар. „катедри по ЕНП“. Бе организирана покана за представяне на предложения за туининг проекти, като предвиденият бюджет от 66,24 милиона евро бе разпределен между 66 проекта. Наред с това продължи подкрепата, предоставяна за европейското сътрудничество в областта на науката и технологиите (COST).

Международно сътрудничество

Делът на участие на неасоциирани трети държави в „Хоризонт 2020“ бе наполовина по-малък в сравнение със Седмата рамкова програма, което отчасти се дължи на преустановяването на някои специализирани международни инструменти за сътрудничество, промяната на условията за финансиране на държавите от групата БРИК-М¹⁵, както и социално-икономическите сътресения в държавите от региона на южното съседство. В отговор на това повече теми в работната програма ще бъдат определени като особено важни в контекста на международното сътрудничество. Като първа стъпка работната програма за периода 2016—2017 г. съдържа около 10 % повече такива теми в сравнение с тази за 2014—2015 г. Наред с това Китай, Япония, Корея, Мексико, Русия, Тайван, Австралия и някои региони в Канада и Бразилия създадоха механизми за съфинансиране, насочени към участието на техни

¹⁴ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/promoting-gender-equality-research-and-innovation>

¹⁵ Бразилия, Русия, Индия, Китай и Мексико.

изследователи в проекти по „Хоризонт 2020“. За да се противодейства на този сериозен спад ще са необходими допълнителни мерки, например по отношение на съседните на ЕС държави.

Засилени бяха комуникационните дейности и целевите партньорски прояви, особено по линия на кампанията „Хоризонт 2020 — отваряне към света“, с акцент върху насърчаването на високите постижения на ЕС в областта на НИИ, както и мероприятията във връзка с „Дестинация Европа“, с които се популяризират възможностите за научноизследователска кариера в Европа и се подпомага институционалната кампания „Европейска година на развитието“.

През 2015 г. към „Хоризонт 2020“ бе асоциирана Украйна и бе подписано споразумението за асоцииране на Тунис, което влезе в сила на 1 януари 2016 г.

5. СЕДМА РАМКОВА ПРОГРАМА

През ноември 2015 г. бе публикуван докладът на независимата експертна група на високо равнище, която извърши оценка на Седмата рамкова програма на ЕС за научни изследвания и технологично развитие (7РП)¹⁶.

Групата на високо равнище разгледа постиженията и въздействието на пълния спектър от дейности, финансирани по линия на 7РП между 2007 г. и 2013 г. Макар че докладът се отнася предимно до оценката на 7РП, в него се съдържат и препоръки във връзка с „Хоризонт 2020“.

На 19 януари 2016 г. Комисията публикува Съобщение относно действията в отговор на доклада на експертната група на високо равнище¹⁷, в което приветства направените от групата препоръки. Много от тях са отразени в работната програма по „Хоризонт 2020“ за периода 2016—2017 г. и ще подпомогнат прехода към междинната оценка на „Хоризонт 2020“, която е предвидена най-късно към края на 2017 г.

6. СЪВМЕСТЕН ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ЦЕНТЪР (JRC)

Работната програма на JRC през 2015 г. бе изцяло съгласувана с приоритетите на Комисията и бе в тяхна подкрепа. Тези приоритети бяха подпомогнати от някои ключови дейности на JRC, като например: нови стимули за работни места, растеж и инвестиции, стабилен енергиен съюз с ориентирана към бъдещето политика в областта на климата и устойчивостта на бедствия, по-задълбочен и по-справедлив вътрешен пазар със засилена промишлена база, по-задълбочен и по-справедлив икономически и паричен съюз, както и европейска програма за миграция и ядрена безопасност и сигурност (програма Евратом). Чрез обогатяването на инструментариума за по-добро регулиране и осигуряването на подкрепа за отговорните за политиката генерални дирекции при изготвянето на оценки на въздействието, анализи и проверки за пригодност бяха подпомогнати усилията на Комисията за изпълнение на програмата за по-добро регулиране и дейностите по оценките на въздействието. Наред с това JRC продължи да изпълнява дългосрочните си задължения (например разработването на стандарти) и да разширява своята компетентност в области като ранно предупреждение, прогнозиране и поведенчески науки. За постигането на целите си JRC работи в тясно сътрудничество с държавите членки¹⁸, академичните среди и научноизследователската общност, както и с различни международни партньори¹⁹.

¹⁶ https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/fp7_final_evaluation_expert_group_report.pdf

¹⁷ COM(2016) 5 final, 19.1.2016 г.

¹⁸ <https://ec.europa.eu/jrc/en/working-with-us/collaboration-member-states>

¹⁹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/working-with-us/international-cooperation>

7. КОМУНИКАЦИЯ, ИЗПОЛЗВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Дейностите по използване и разпространение на резултатите от проектите в областта на НИИ и оценките на ефективността на финансирането от ЕС, както и провеждането на комуникационни дейности, са важна и неразделна част от „Хоризонт 2020“. През 2015 г. за тези дейности бяха отпуснати около 7,45 милиона евро, включително за предоставянето на услуги на CORDIS, който е основното публично хранилище и портал на Европейската комисия за разпространяване на информация относно всички финансирани от ЕС научноизследователски проекти и резултатите от тях. Дейностите на Комисията, насочени към оптимизиране на използването и разпространението на резултатите, включват специални покани за представяне на предложения, действия за координация и подкрепа, както и обществени поръчки за предоставяне на целева помощ за проекти и консорциуми.

Посредством подкрепяните дейности трябва да се разработи и приложи подробен план за разпространение, за да се гарантира максимално въздействие на резултатите. На второ място, в съответствие с политиката за свободен достъп по „Хоризонт 2020“, бенефициерите трябва да гарантират, че рецензираните научни публикации, които са резултат от финансиране по линия на „Хоризонт 2020“, са депозирани в хранилища и че до тях е предоставен свободен, т.е. безплатен онлайн достъп за потребителите. Паралелно с това бенефициерите трябва да се постараят да депозират и научноизследователските данни, потвърждаващи резултатите в научните публикации. На трето място, пилотният проект за свободен достъп до научноизследователски данни, въведен с работната програма за периода 2014—2015 г., има за цел подобряване и разширяване на достъпа до генерирани в рамките на проекти научноизследователски данни и повторното им използване. Въз основа на подписаните споразумения за отпускане на безвъзмездни средства, до края на 2015 г. в него са участвали около 64,4 % от проектите по основните области. Въпреки че пилотният проект се отнася до избрани области на „Хоризонт 2020“, бе постигнато подобряване на свободния достъп до научноизследователски публикации и данни, така че свободният достъп до данни да бъде стандартно положение в работните програми от 2017 г. нататък.

С приемането на пакета за по-добро регулиране бе утвърдено значението на мониторинга и оценката в стратегическото програмиране и цикъла на политиката.

8. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА 2016 Г.

През 2016 г. ще продължи работата по политическите приоритети и неотложните предизвикателства, пред които Европа е изправена в момента.

В съответствие с програмата на новата Комисия работната програма за периода 2016—2017 г. ще подпомогне пакета от мерки за работни места, растеж и инвестиции, с което ще допринесе за подобряване на конкурентоспособността на Европа в световен план, за създаване на нови и устойчиви работни места и за насърчаване на растежа.

Бюджетът, предназначен за инструмента за МСП, ще бъде увеличен с 50 % и за периода 2016—2017 г. ще достигне почти 750 милиона евро. Допълнителните инвестиции чрез финансовите инструменти в рамките на InnovFin, насочени по-специално към МСП, ще допринесат за осигуряването на по-широк спектър от дългови и капиталови финансови продукти и инструменти за подкрепа на НИИ, за гарантиране на рисковия капитал и разширяване на сектора за дялово участие, за по-силната ангажираност на „бизнес ангели“, платформи за колективно финансиране и благотворителни фондации към финансирането на НИИ и за повишаване на

инвестициите в трансфера на технологии. Ще продължи насърчаването на полезните взаимодействия с ЕФСИ и ЕСИФ.

Вече започна стратегическото планиране за последния цикъл от работната програма по „Хоризонт 2020“, което ще позволи да бъдат обхванати — наред с определените в специфичната програма области, които тепърва трябва да бъдат включени — нови приоритети и предизвикателства, произтичащи от променливите тенденции при НИИ или от актуални предизвикателства и политически фактори, като например въпросите, свързани с миграцията, сигурността, връзката между физическата среда и виртуалната реалност, предизвикателствата в областта на енергетиката и борбата срещу изменението на климата, заплахите за здравето (например вируса зика) и глобалния приоритет за осигуряването на иновации.

Междинната оценка на „Хоризонт 2020“ трябва да бъде завършена през втората половина на 2017 г. Въз основа на тази оценка и на приоритетите, набелязани в рамките на различни консултации, Комисията планира да подготви съдържанието на работната програма за периода 2018—2020 г. през първите три тримесечия на 2017 г., като поканите за представяне на предложения трябва да бъдат приети и публикувани не по-рано от есента на 2017 г.

След доклада от последващата оценка на 7РП Комисията пое следните ангажименти: да придаде нова стратегическа насоченост на „Хоризонт 2020“ с цел да се увеличи максимално приносът ѝ за „отваряне на иновациите“, „отваряне на науката“ и „отваряне към света“, да постигне в максимална степен полезни взаимодействия между НИИ по отделните тематични приоритети от областта на обществените предизвикателства и новите и нововъзникващите цифрови и главни базови технологии и инфраструктури, да проучи доколко е необходимо и възможно създаването на Европейски съвет по иновациите като средство за стимулиране на иновациите и рационализиране на съществуващите инструменти, да направи оценка на СТИ, наред с другото, от гледна точка на тяхната отвореност, прозрачност и ефективност, както и да улесни разработването на важни проекти от общоевропейски интерес, които са в състояние да насърчат широкото разгръщане на научни изследвания, водещи до зрели технологии.

През 2016 г. се отбелязва въвеждането на редица политически действия в контекста на трите стратегически приоритета на Комисията в областта на НИИ. В рамките на целта за „отворени иновации“ и основната задача да се повиши капацитетът на Европа за генериране и по-широко използване на революционни нововъведения, от 16 февруари до 20 април 2016 г. бе открита покана за представяне на идеи за създаване на Европейски съвет по иновациите.

Комисията е твърдо решена да използва възможно най-целесъобразно средствата, с които разполага, за да постигне по-ефективно докладване и комуникация относно резултатите и въздействието на НИИ, като приоритетите ѝ включват въвеждането на европейски „облак“ за отворена наука и подобряването на свободния достъп до резултатите от научните изследвания и свързаните с тях данни, което ще стимулира отварянето на науката.

Накрая, но не на последно място, ще продължи да се обръща приоритетно внимание на целта „отваряне към света“. През април и май 2016 г. бяха подписани споразумения за асоцииране към „Хоризонт 2020“ съответно с Грузия и Армения. През септември ще бъде публикуван вторият доклад за изпълнението на стратегията за международно сътрудничество в областта на НИИ. Най-късно до края на 2016 г. ще бъде създаден механизъм, в рамките на който ще се предоставят услуги за стратегическото развитие на международното сътрудничество в областта на НИИ. Международното сътрудничество в областта на НИИ е инструмент на т. нар. „мека сила“ и механизъм

за подобряване на отношенията с държави и региони от ключово значение²⁰, като то спомага за постигане на съгласие по време на конфликти, за предотвратяване на кризи, за по-адекватно осмисляне на сложни въпроси и за разработване на съвместни стратегии за доброто управление на нашата планета. Един от множеството примери за значението на международното сътрудничество в областта на НИИ е Европейската организация за ядрени изследвания (ЦЕРН), която е модел на подражание за регионите със сходни цели, например за Близкия изток — след успешно и далновидно сътрудничество между ЕС и ЮНЕСКО в момента в Йордания се изгражда научноизследователският и технологичен център SESAME за синхротронно излъчване за експериментална наука и приложения в Близкия изток. Към „Хоризонт 2020“ вече са асоциирани пет съседни държави, което стимулира европейската политика за съседство.

²⁰ Съобщение COM(2012)497 — „Подобряване и фокусиране на международното сътрудничество на ЕС в областта на научните изследвания и иновациите — стратегически подход“.